

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 197/2024-19

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Libora Duľu a sudcov Ladislava Duditša (sudca spravodajca) a Miroslava Duriša v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky **Poradne pre občianske a ľudské práva**, Krivá 23, Košice, zastúpenej Mgr. Vandou Durbákovou, advokátkou, Krivá 23, Košice, proti postupu a rozsudku Krajského súdu v Bratislave č. k. 14Co/552/2014-180 z 26. septembra 2017 a postupu a uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 7Cdo/114/2020 z 27. októbra 2022 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 3. februára 2023 domáha vyslovenia porušenia svojich základných práv podľa čl. 12 ods. 2, čl. 41 ods. 5, čl. 46 ods. 1, čl. 47 ods. 3 a čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), práv podľa čl. 6 ods. 1 a čl. 14 v spojení s čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), práv podľa čl. 2 písm. c), čl. 5 písm. e) bodu iv a čl. 6 Dohovoru o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie (ďalej len „dohovor o odstránení diskriminácie“) a práv podľa čl. 9 a 10 bodov 1 a 2 Medzinárodného paktu o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach (ďalej len „medzinárodný pakt“) postupom a rozsudkom krajského súdu č. k. 14Co/552/2014-180 z 26. septembra 2017 a postupom a uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 7Cdo/114/2020 z 27. októbra 2022. Sťažovateľka navrhuje napadnuté rozhodnutia zrušiť, vec vrátiť najvyššiemu súdu na ďalšie konanie a žiada priznať aj finančné zadosťučinenie vo výške 6 000 eur.

2. Z ústavnej sťažnosti a napadnutých rozhodnutí vyplynulo, že sťažovateľka podala na Okresnom súde Bratislava I žalobu o vyslovenie porušenia zásady rovnakého zaobchádzania a o ochranu pred diskrimináciou proti Slovenskej republike zastúpenej Národnou radou Slovenskej republiky (ďalej len „žalovaný“). Porušenie zásady rovnakého zaobchádzania zdôvodnila prijatím § 3 ods. 4 písm. b) zákona č. 383/2013 Z. z. o príspevku pri narodení dieťaťa a príspevku na viac súčasne

narodených detí a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 383/2013 Z. z.“), ktorým sa zaviedla právna úprava, podľa ktorej nárok na príspevok pri narodení dieťaťa oprávnenej osobe nevzniká, ak táto opustila zdravotnícke zariadenie ústavnej zdravotnej starostlivosti spôsobom, ktorý je v rozpore s ustanovením osobitného predpisu (ďalej len „sporná právna úprava“). Týmto osobitným predpisom je § 9 ods. 6 zákona č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, v zmysle ktorého, ak pominú dôvody na prevzatie osoby do ústavnej starostlivosti, na ktorú sa nevyžaduje informovaný súhlas, poskytovateľ je povinný osobu prepustiť z ústavnej starostlivosti alebo si vyžiadať informovaný súhlas (§ 6 ods. 4 až 6).

3. Prijatie spornej právnej úpravy podľa sťažovateľky predstavuje nepriamu diskrimináciu na základe príslušnosti k etnickej skupine a na základe pohlavia a konkrétne v praxi diskriminovalo ženy rómskeho pôvodu zo sociálne znevýhodneného prostredia a ich deti, pretože je všeobecne známe, že po pôrode opúšťajú zdravotnícke zariadenia rodičky predovšetkým rómskeho pôvodu.

4. Pôvodne žaloba smerovala proti obsahu § 3 ods. 5 zákona č. 235/1998 Z. z. účinného do 31. decembra 2013, ktorý bol nahradený spornou právnou úpravou, ktorá sa obsahovo vo vzťahu k namietanému porušeniu zákazu diskriminácie nezmenila.

5. Okresný súd rozsudkom č. k. 12C/231/2010-132 zo 16. mája 2014 žalobu zamietol. Poukázal pritom na § 9a zákona č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon) v znení neskorších predpisov (ďalej len „antidiskriminačný zákon“), v zmysle ktorého v prípade porušenia zásady rovnakého zaobchádzania je zodpovedným subjekt, ktorý túto zásadu porušil, nie jeho tvorca. Poškodený subjekt môže žiadať, aby ten, kto nedodržel túto zásadu, upustil od svojho konania, a ak je to možné, napravil protiprávny stav. Sťažovateľkou uplatnený nárok ale nebol v súlade s týmto zákonným ustanovením.

6. Podľa okresného súdu napadnutá právna úprava nepredstavuje nepriamu diskrimináciu, pretože sleduje oprávnený záujem, a to ochranu dieťaťa, aby ho matka nenechávala v pôrodnici odkázané na umelú stravu, aby dieťa nestrácalo kontakt s matkou dôležitý pre jeho citový vývin, ako aj oprávnený záujem spočívajúci v ochrane zdravia matky, aby po pôrode neopúšťala zdravotnícke zariadenie, kde je pod lekársym dohľadom. V prípade voľby ženy rodiť v nemocnici je od nej vyžadované, aby dodržiavala liečebný poriadok. Žena po pôrode má k dispozícii aj podpísanie reverzu ako spôsob ukončenia svojej hospitalizácie spoločne s dieťaťom, nárok na príspevok v takomto prípade ostáva zachovaný. Sporné zákonné ustanovenie upravuje vyplácanie sociálnej dávky na princípe univerzality, nikoho neuprednostňuje ani neznevýhodňuje.

7. Sťažovateľka napadla rozsudok súdu prvej inštancie odvolaním. Uviedla, že nežiadala o posúdenie súladu zákona č. 383/2013 Z. z. s antidiskriminačným zákonom, žalobou sa domáhala rozhodnutia konštatujúceho porušenie zásady rovnakého zaobchádzania zakladajúcej nepriamu diskrimináciu na základe etnickej príslušnosti a pohlavia. Zotrvala na svojej argumentácii, že označené zákonné ustanovenie je diskriminačné, pretože sankcionuje a poškodzuje samotného novorodenca, ktorému ním neovplyvniteľným konaním odopiera materiálnu pomoc na zabezpečenie základných potrieb, čo je v rozpore s cieľom tejto právnej úpravy. K ochrane zdravia matky uviedla, že neumožňuje ženám na základe vlastného rozhodnutia zhodnotiť dobu ich

zotrvania v nemocnici po pôrode. K možnosti podpísania tzv. reverzu uviedla, že je ženám zo strany zdravotníckeho personálu odmietaný, preto ženy musia opustiť zdravotnícke zariadenie bez súhlasu poskytovateľa zdravotníckej starostlivosti. Okresný súd neskúmal primeranosť a nevyhnutnosť tohto opatrenia na dosiahnutie opísaného záujmu, nevykonal test proporcionality, nevysporiadal sa s inštitútom obráteného dôkazného bremena v antidiskriminačných sporoch.

8. Krajský súd napadnutým rozsudkom potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie. Poukázal na stanovisko verejného ochrancu práv zo 6. júna 2007, v zmysle ktorého vyplácanie príspevku bez ohľadu na to, či matka plní svoje rodičovské povinnosti, ako to vyplýva aj zo zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, by sa mohlo javiť diskriminačné voči matkám, ktoré sa o novorodenca starajú a neprenehávajú starostlivosť na zdravotnícke zariadenie. Pri opustení dieťaťa dochádza k porušeniu jeho práva na rodičovskú starostlivosť, a to práve v čase, keď sa vytvárajú základné väzby medzi ním a matkou, pričom je potrebné zohľadňovať aj výživu dieťaťa a požívanie materského mlieka. V zdravotníckom zariadení súčasne matka získava poznatky, ako s dieťaťom zaobchádzať, ako sa k nemu správať, a ide tak o starostlivosť o novorodenca v súčinnosti matky a príslušného personálu zdravotníckeho zariadenia. Aj rómska žena musí byť v lekárskom zariadení disciplinovaná a riadiť sa príslušným poriadkom a zvyklosťami platnými v zariadení. Ospravedlňovanie z dôvodu neprimeraného správania personálu zdravotníckeho zariadenia, starostlivosti o ďalšie deti a nezastupiteľnosti matky v rómskej rodine, resp. netradičnosti starostlivosti rómskeho muža o deti je nepresvedčivé a účelové. Podľa ústavy nikoho nemožno poškodzovať, zvýhodňovať alebo znevýhodňovať. Nie je preto dôvod zvýhodňovať určitú skupinu osôb s odôvodnením, že v takejto komunite neprichádza do úvahy, aby starostlivosť o domácnosť a deti prebral hoci na krátky čas muž. Je nepochybne medicínsky, ako aj psychologický záujem na zotrvaní matky v zdravotníckom zariadení po pôrode. V prípade úteku rodičky zo zdravotníckeho zariadenia môžu u nej nastať aj zdravotné komplikácie, ktoré neúmerne zvyšujú náklady na pôrod a popôrodnú starostlivosť a v praxi sa často vracajú matky rodičky s veľkými zdravotnými komplikáciami až s ohrozením života. Cieľom zákonodarcu nebolo diskriminovať rómske matky, ale skôr doplniť a ustanoviť podmienky, za ktorých sa zákonodarcovi javí použitie prostriedkov štátu na zabezpečenie potrieb novorodenca neúčelné, pretože v prípade bezdôvodného opustenia dieťaťa vznikajú ďalšie náklady spojené so starostlivosťou o novorodenca. Podľa verejného ochrancu práv preto nejde o porušenie zásady rovnakého zaobchádzania z dôvodu národnostného alebo etnického pôvodu.

9. Podľa odvolacieho súdu rozhodnutie o podanej žalobe si vyžadovalo posúdenie prejudiciálnej otázky, či označené ustanovenie nie je v rozpore s antidiskriminačným zákonom. Všeobecný súd tak svojím rozhodnutím *de facto* zasiahol do legislatívnej činnosti zákonodarného orgánu, načo by za iných okolností nemal právomoc. Podaná žaloba vychádzala z hypotetických predpokladov, namietat nepriamu diskrimináciu by mohli len priamo dotknuté osoby, prijatie spornej právnej úpravy nevykazuje žiadne známky nerovnakého prístupu. Odvolací súd sa aj plne stotožnil s vyjadrením verejného ochrancu práv.

10. Proti rozsudku krajského súdu podala sťažovateľka dovolanie, ktorého prípustnosť vyvodila z § 421 ods. 1 písm. b) Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“). Sťažovateľka okrem toho navrhla, aby dovolací súd položil Súdnemu dvoru Európskej únie (ďalej len „SDEÚ“) otázku smerujúcu k výkladu, či označené ustanovenie je v rozpore so smernicou Rady č. 2000/43/ES z 29. júna 2000 a so smernicou Rady č. 2004/113/ES z 13. decembra 2004.

11. Sťažovateľka nesúhlasila s právnym záverom všeobecných súdov, že namietanú nepriamu diskrimináciu by na súde mohli uplatniť len priamo dotknuté osoby, čím sa vylúčilo podanie tzv. verejnej žaloby ako právneho prostriedku účinnej ochrany pred diskrimináciou, čo je aj v rozpore s právom na prístup k spravodlivosti. Okrem toho konajúce sudy nesprávne aplikovali inštitút obráteného dôkazného bremena, bolo na žalovanom, aby preukázal neporušenie zásady rovnakého zaobchádzania. Nesprávne bola vyhodnotená aj otázka existencie nepriamej diskriminácie, keď sa sudy zaoberali len otázkou oprávneného záujmu a neriešili primeranosť a nevyhnutnosť prijatej spornej úpravy. Odvolací súd podľa sťažovateľky vyhodnotil dôkazné bremeno selektívnym spôsobom, obmedzil sa len na stanovisko verejného ochrancu práv.

12. Dovolací súd napadnutým uznesením odmietol podané dovolanie v zmysle § 447 písm. f) CSP. K formulovanej právnej otázke o možnosti podať tzv. verejnú žalobu uviedol, že od vyriešenia tejto otázky nebol rozsudok odvolacieho súdu závislý. K zamietnutiu žaloby došlo z dôvodu, že nejde o nepriamu diskrimináciu a že sporné zákonné ustanovenie upravuje sociálne dávky na princípe univerzality, nikoho neuprednostňuje ani nezvýhodňuje. Okrem toho dovolací súd konštatoval, že aplikácia inštitútu verejnej žaloby v antidiskriminačných sporoch je možná a k jej kvalifikovanému podaniu je potrebné, aby boli porušením zásady rovnakého zaobchádzania dotknuté práva väčšieho alebo neurčitého počtu osôb a aby takýmto porušením mohol byť inak vážne ohrozený verejný záujem. Dovolací súd teda pre procesnú neprípustnosť tejto časti dovolania sťažovateľky nevyhovel.

13. K tvrdenému nesprávnemu preneseniu dôkazného bremena dovolací súd uviedol, že z obsahu spisu a kontextu odôvodnenia oboch rozsudkov všeobecných súdov je zrejmé, že akceptovali prenesenie dôkazného bremena na žalovaného v zmysle § 11 ods. 2 antidiskriminačného zákona, avšak sťažovateľka v konaní nepreukázala skutočnosť, z ktorých bolo možné dôvodne predpokladať diskrimináciu zo strany žalovaného, preto aj v tejto časti bolo dovolanie odmietnuté ako procesne neprípustné.

14. K definícii nepriamej diskriminácie dovolací súd uviedol, že konajúce sudy sa zaoberali aj otázkou primeranosti a nevyhnutnosti. Podľa okresného súdu je sporné ustanovenie objektívne odôvodnené sledovaním oprávneného záujmu, je primerané a nevyhnutné na dosiahnutie takého záujmu. Sleduje oprávnený záujem ochrany dieťaťa, aby ho matka nenechávala v pôrodnici odkázané na umelú stravu, aby dieťa nestrácalo s matkou kontakt dôležitý pre jeho ďalší citový vývin, a tiež oprávnený záujem na zachovaní zdravia matky, aby po pôrode neopúšťala zdravotnícke zariadenie. Sporné zákonné ustanovenie o vyplácaní sociálnych dávok bolo tak založené na princípe univerzality. Odvolací súd sa v celom rozsahu stotožnil s rozsudkom súdu prvej inštancie, pričom nad rámec poukázal aj na stanovisko verejného ochrancu práv, z ktorého vyplýva, že nebolo cieľom zákonodarcu diskriminovať rómske matky, ale skôr doplniť a ustanoviť podmienky, za ktorých sa zákonodarcovi javí použitie prostriedkov štátu na zabezpečenie potrieb novorodenca neúčelné, pretože v prípade bezdôvodného opustenia dieťaťa vznikajú ďalšie náklady spojené so starostlivosťou o novorodenca. Dovolací súd doplnil, že žiadne zvyklosti akejkoľvek komunity nemôžu byť nadradené najlepšiemu záujmu maloletého dieťaťa, ktorý je prvoradý.

15. K námietke o selektívnom hodnotení dôkazov dovolací súd upriamil pozornosť na zásadu voľného hodnotenia dôkazov.

16. K potrebe predložiť vec SDEÚ na účely posúdenia prejudiciálnej otázky uviedol, že prejudiciálna otázka nevyžaduje výklad SDEÚ. Označené ustanovenie podľa dovolacieho súdu nebolo v rozpore ani s vnútroštátnou právnou úpravou (antidiskriminačný zákon) ani s právom Európskej únie (so smernicou Rady č. 2000/43/ES z 29. júna 2000 a smernicou Rady č. 2004/113/ES z 13. decembra 2004), a preto nevidel dôvod na podanie návrhu prejudiciálneho konania a návrh na prerušenie konania v zmysle § 162 písm. c) CSP zamietol.

II.

Argumentácia sťažovateľky

17. Proti napadnutému uzneseniu najvyššieho súdu a rozsudku krajského súdu sťažovateľka podala ústavnú sťažnosť, v ktorej argumentuje:

a) K porušeniu práva na spravodlivý proces v zmysle čl. 46 ods. 1 a čl. 47 ods. 3 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru uvádza, že najvyšší súd mal položiť SDEÚ ňou formulovanú prejudiciálnu otázku, resp. mal riadne odôvodniť jej nepredloženie v zmysle doktríny európskeho práva vysvetlenej vo veci 283/81 CILFIT (1982) ECR 3415, t. j. či ide o prípad *acte clair*, resp. *acte éclairé*. Najvyšší súd bol súdom poslednej inštancie, teda mal povinnosť predložiť SDEÚ prejudiciálnu otázku, resp. sa s ňou vysporiadať v zmysle judikatúry SDEÚ.

b) Porušenie práva na spravodlivý proces spočíva v nesprávnom odmietnutí podaného dovolania ako procesne neprípustného, sťažovateľka sa domnieva, že ňou uvedené dôvody boli dostatočné na zrušenie rozsudku odvolacieho súdu. Uznesenie najvyššieho súdu aj rozsudok odvolacieho súdu sú nedostatočne odôvodnené, nie je zrejmé, na základe akých skutočností dovolací súd konštatoval správnu aplikáciu inštitútu obráteného dôkazného bremena. Dovolací súd akceptoval aj selektívny výber dôkazov, keď sa opieral o stanovisko verejného ochrancu práv pred stanoviskom Slovenského národného strediska pre ľudské práva, z ktorého vyplynul jednoznačný záver, že predmetná právna úprava má negatívny dopad na rómske ženy z marginalizovaných rómskych komunít. Záver o neporušení zásady rovnakého zaobchádzania bolo v prípade namietanej nepriamej diskriminácie potrebné dôkladne zdôvodniť vykonaním testu proporcionality, teda či prijaté opatrenia sledujú oprávnený záujem a sú nevyhnutné a primerané. Rovnako aj SDEÚ (v prípade C-167/97 Seymour – Smith) v súvislosti s možným ospravedlnením rozdielneho zaobchádzania uviedol, že ak existujú predpoklady nepriamej diskriminácie, je úlohou členského štátu ako autora namietanej diskriminačnej normy národného práva preukázať, že norma sleduje legitímny cieľ sociálnej politiky, rozdiely v zaobchádzaní možno pripísať objektívnym faktorom, ktoré nesúvisia s diskrimináciou, a dá sa odôvodnene predpokladať, že zvolený prostriedok je primeraný a vhodný na dosiahnutie sledovaného cieľa. Konajúce súdy sa vôbec nevysporiadali s namietanou diskrimináciou na základe pohlavia. Argumentácia dovolacieho súdu, ktorý sa stotožnil s právnym záverom odvolacieho súdu v tejto časti, je nepresvedčivá, ústavne nekonformná a jeho rozhodnutie je v tejto časti nedostatočne odôvodnené, rozporné a arbitrárne.

c) Porušenie práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru sťažovateľka odvádza od celkovej dĺžky súdneho konania, ktoré začalo 22. decembra 2010 a trvalo takmer 12 rokov, čo hodnotí ako neprimeranú dĺžku konania vzhľadom na povahu konania, ktorá nevykazuje znaky výnimočnosti.

d) Porušenie práva na ochranu pred diskrimináciou a práva na sociálne zabezpečenie a podporu zo strany štátu podľa čl. 12 ods. 2 a čl. 41 ods. 5 ústavy, čl. 14 v spojitosti s čl. 6 dohovoru, čl. 2

písm. c), čl. 5 písm. e) bodu iv a čl. 6 dohovoru o odstránení diskriminácie a čl. 9, 10 bodov 1 a 2 medzinárodného paktu sťažovateľka odvádza od inštitucionalizovaného rasizmu, ktorým bolo poznačené aj toto konanie a ktorý v našej spoločnosti vedie k tomu, že zodpovedné štátne inštitúcie nie sú schopné adekvátne reagovať na špecifický kontext porušovania práv etnických minorít a majú tendenciu ho zľahčovať. Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) už v minulosti systematické zlyhanie štátu vyhodnotil ako porušenie čl. 14 dohovoru (Opuz proti Turecku, sťažnosť č. 33401/02, 9. 6. 2009). Sťažovateľke bola odopretá náležitá ochrana pred rasovou diskrimináciou. Napadnutými rozhodnutiami došlo aj k porušeniu práv väčšieho počtu rómskych žien na sociálne zabezpečenie a podporu zo strany štátu tak, ako je garantovaná ústavou a medzinárodnými dohovormi na ochranu ľudských práv. Príspevok pri narodení dieťaťa je štátnou sociálnou dávkou, ktorá je odopieraná rómskym rodinám z dôvodu, že matka nezotrva v zdravotníckom zariadení často z dôvodu diskriminačného zaobchádzania zo strany personálu, po dieťa sa však vráti a o toto sa riadne stará. Sporné ustanovenie prehľbuje chudobu rodiny patriacej do marginalizovanej skupiny.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

18. Podstatou ústavnej sťažnosti je namietané porušenie práva na spravodlivý proces (čl. 46 ods. 1 a čl. 47 ods. 3 ústavy, čl. 6 ods. 1 dohovoru), porušenie práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prieťahov (čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru) a porušenie práva na ochranu pred diskrimináciou a práva na sociálne zabezpečenie a podporu zo strany štátu [čl. 12 ods. 2 a čl. 41 ods. 5 ústavy, čl. 14 v spojitosti s čl. 6 dohovoru, čl. 2 písm. c), čl. 5 písm. e) bod iv a čl. 6 dohovoru o odstránení diskriminácie a čl. 9, 10 bodov 1 a 2 medzinárodného paktu] postupom a napadnutými rozhodnutiami krajského súdu a najvyššieho súdu.

III.1. K namietanému porušeniu práva na spravodlivý proces, práva na ochranu pred diskrimináciou a práva na sociálne zabezpečenie a podporu zo strany štátu napadnutým rozsudkom krajského súdu:

19. Argumentácia sťažovateľky v ústavnej sťažnosti smerujúca proti rozsudku krajského súdu do značnej miery splýva s jej argumentáciou smerujúcou proti uzneseniu najvyššieho súdu. Hoci sťažovateľka v dovolacom konaní nebola úspešná, bolo pre ňu dovolanie ako mimoriadny opravný prostriedok dostupným prostriedkom ochrany pred tvrdeným porušením jej základných práv rozsudkom krajského súdu. Ak teda právny poriadok umožňoval sťažovateľke domôcť sa tejto ochrany v dovolacom konaní, potom podľa čl. 127 ods. 1 ústavy niet právomoci ústavného súdu na jej opakované poskytnutie v konaní o ústavnej sťažnosti. Sťažovateľka napokon ani netvrdí, že niektorú z jej námietok v dovolacom konaní nemohla uplatniť. Ústavnú udržateľnosť rozhodnutia najvyššieho súdu o dovolaní posúdi ústavný súd v ďalšej časti tohto uznesenia (bod III.2).

20. Vzhľadom na to, že je úlohou nielen ústavného súdu, ale aj všeobecných súdov poskytovať ochranu základným právam, ústavný súd v duchu zásady sebaobmedzenia s ohľadom na princíp subsidiarity odmietol ústavnú sťažnosť v tejto časti z uvedených dôvodov (bod 19 tohto odôvodnenia) podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej

republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) pre nedostatok právomoci ústavného súdu na jej prerokovanie.

III.2. K namietanému porušeniu práva na spravodlivý proces, práva na ochranu pred diskrimináciou a práva na sociálne zabezpečenie a podporu zo strany štátu napadnutým uznesením najvyššieho súdu:

III.2.1. K porušeniu práva na spravodlivý proces:

21. Sťažovateľka odvodzuje porušenie práva na spravodlivý proces jednak od nedostatočného a rozporného zdôvodnenia najvyššieho súdu v časti týkajúcej sa (i) aplikácie inštitútu obráteného dôkazného bremena a selekcie pri hodnotení dôkazov, ako aj (ii) nevykonania riadneho testu proporcionality, najmä opomenutím zhodnotenia primeranosti a vhodnosti prijatia spornej právnej úpravy.

22. Vo vzťahu k dovolacej námietke súvisiacej s aplikáciou inštitútu obráteného dôkazného bremena najvyšší súd z odôvodnenia oboch rozsudkov súdov nižších inštancií vyvodil, že tento inštitút aplikovali. K selektívnemu zhodnoteniu dôkazov, ktoré by zakladalo porušenie základného práva na rovnosť strán konania podľa čl. 47 ods. 3 ústavy, upriamil najvyšší súd pozornosť na zásadu voľného hodnotenia dôkazov. Sťažovateľka v ústavnej sťažnosti namieta, že najvyšší súd sa nevyjadril k stanovisku Slovenského národného strediska pre ľudské práva.

23. Z pohľadu ústavného súdu táto časť argumentácie nesmeruje k spochybneniu právneho posúdenia veci, ale k spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov. Otázka existencie povinnosti aplikovať obrátené dôkazné bremeno je síce otázkou právneho posúdenia veci, avšak konajúce súdy v tomto prípade zhodne deklarovali, že jeho aplikácia je na mieste. Konkrétny spôsob hodnotenia jednotlivých dôkazov, resp. kvalifikované pochybenie súdu v procese dokazovania je spôsobilé založiť dovolací dôvod na existenciu vady zmätočnosti, ktorý však sťažovateľka v dovolaní neuplatnila. Nedostatočné vysporiadanie sa s konkrétnou argumentáciou môže viesť k záveru o porušení práva na riadne odôvodnenie rozsudku odvolacieho súdu, čo však takisto nezakladá prípustnosť dovolania z dôvodu sťažovateľkou uplatneného nesprávneho právneho posúdenia veci. Keďže najvyšší súd pri posudzovaní uplatneného dovolacieho dôvodu nesprávneho právneho posúdenia nemohol hodnotiť spôsob vykonania dokazovania, neexistuje príčinná súvislosť medzi namietaným porušením základného práva podľa čl. 47 ods. 3 ústavy a napadnutým uznesením najvyššieho súdu.

24. Z hľadiska namietaného porušenia základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým uznesením najvyššieho súdu je z pohľadu ústavného súdu podstatné, či vyhodnotenie právnej otázky, či má prijatá právna úprava charakter nepriamej diskriminácie, je dostatočne odôvodnené a nevykazuje známky arbitrárnosti, resp. protirečivosti.

25. Sťažovateľka namietala, že najvyšší súd sa nevyjadril k namietanej diskriminácii z dôvodu pohlavia. Ako už bolo uvedené, dovolanie bolo podané iba z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia, a nie pre nedostatočné odôvodnenie rozsudku krajského súdu, pričom dovolací súd bol podľa § 440 CSP viazaný dôvodmi dovolania, ako ich označil dovolateľ (IV. ÚS 644/2021). Sťažovateľka namietala, že konajúce súdy neúplne posúdili kritériá nepriamej diskriminácie,

ale neuviedla, aké prípadné ďalšie podmienky bolo potrebné zohľadňovať z hľadiska porušenia zásady rovnakého zaobchádzania v kontexte tvrdenej diskriminácie na základe pohlavia.

26. Sťažovateľka tvrdila, že sporná právna úprava má negatívny dopad práve na marginalizovanú rómsku komunitu. Takýto dopad nepredstavuje nepriamu diskrimináciu, ak sú prijaté opatrenia vhodné, primerané a sledujú legitímny cieľ. Dovolací súd zhodnotil, že z rozhodnutí okresného súdu, ako aj krajského súdu možno vyvodit', že sporná právna úprava je vhodným, ako aj primeraným nástrojom a sleduje legitímny cieľ. Za legitímny cieľ bol označený jednak záujem na ochrane novorodenca, na zabezpečení jeho starostlivosti matkou, ako aj záujem na ochrane zdravia matky po pôrode. Dovolací súd vyzdvihol, že v oblasti sociálnej politiky je štát oprávnený stanoviť podmienky, resp. obmedzenia potrebné na vyplatenie určitej sociálnej dávky.

27. V zmysle judikatúry ESĽP k čl. 14 dohovoru rozdiel v zaobchádzaní bude diskriminačný, ak „nemá žiadny cieľ a primerané odôvodnenie“, to znamená, ak nesleduje „legitímny cieľ“ alebo ak neexistuje primeraný vzťah proporcionality medzi použitými prostriedkami a cieľom, ktorý sa má dosiahnuť (Molla Sali proti Grécku [GC], 2018, § 135; Fábíán proti Maďarsku [GC], 2017, § 113; Abdulaziz, Cabales a Balkandali proti Spojenému kráľovstvu, 1985, § 72; Belgian linguistic case, 1968, § 10 z časti „the Law“). V takýchto situáciách ESĽP pristupuje k takzvanému „testu proporcionality“ rozdelenému do dvoch krokov. Po prvé preskúma existenciu legitímneho cieľa a po druhé preverí primeranosť *stricto sensu* rozdielu v zaobchádzaní.

28. Aby sa odôvodnilo rozdielne zaobchádzanie, je potrebné zamerať sa na skúmanie legitímneho cieľa. Okrem toho je potrebné preukázať, že existuje „spojenie“ medzi sledovaným legitímnym cieľom a cieľom rozdielneho zaobchádzania uvádzaného žalobcom.

29. Po určení legitímneho cieľa vyžaduje judikatúra ESĽP, aby rozdiel v zaobchádzaní predstavoval spravodlivú rovnováhu medzi ochranou záujmov spoločenstva a rešpektovaním práv a slobody jednotlivca (Belgian linguistic case, 1968, § 10 z časti „the Law“). Vyžaduje sa teda primeraný vzťah proporcionality medzi použitými prostriedkami a cieľom, ktorý sa sleduje (Molla Sali v. Grécko [GC], 2018, § 135; Fabris v. Francúzsko [GC], 2013, § 56; Mazurek proti Francúzsku, 2000, § 46 a 48; Larkos proti Cypru [GC], 1999, § 29).

30. V zmysle čl. 2 ods. 2 písm. b) smernice Rady č. 2000/43/ES z 29. júna 2000 za nepriamu diskrimináciu sa považuje prípad, ak by v dôsledku navonok neutrálneho predpisu, kritéria alebo zvyklosti bola znevýhodnená osoba určitej rasy alebo etnického pôvodu v porovnaní s inými osobami, iba ak uvedený predpis, kritérium alebo zvyklosť sú objektívne odôvodnené legitímnym cieľom a prostriedky na ich dosiahnutie sú primerané a nevyhnutné.

31. Podľa § 2a ods. 3 antidiskriminačného zákona nepriama diskriminácia je navonok neutrálny predpis, rozhodnutie, pokyn alebo prax, ktoré znevýhodňujú alebo by mohli znevýhodňovať osobu v porovnaní s inou osobou; nepriama diskriminácia nie je, ak takýto predpis, rozhodnutie, pokyn alebo prax sú objektívne odôvodnené sledovaním oprávneného záujmu a sú primerané a nevyhnutné na dosiahnutie takého záujmu.

32. Sťažovateľka ako dôkaz v konaní predložila vlastnú správu (prieskum zameraný na implementáciu sporného opatrenia z mája 2007), ako aj odborné stanovisko Slovenského národného strediska pre ľudské práva, z ktorých vyplývalo, že úteky rodičiek z nemocníc po pôrode sú príznačné pre rómske ženy s nízkym vzdelaním. Bez ohľadu na aspekt možného praktického

dopadu opatrenia na rómsku menšinu je rozhodujúce, či sledovalo legitímny cieľ, či bolo primerané a vhodné na dosiahnutie stanoveného cieľa.

33. Podmienka vzniku nároku na príspevok pri narodení dieťaťa vyžadujúca zotrvanie matky v ústavnom zdravotníckom zariadení, resp. jeho opustenie v súlade so zákonom sleduje z pohľadu ústavného súdu zamedzenie negatívneho javu spočívajúceho v opustení zdravotníckeho zariadenia bez vedomia zdravotníckeho personálu s cieľom ochrany zdravia matky a dieťaťa po pôrode, pričom matka sa často po výzve po dieťa vráti. Tento legitímny účel bol identifikovaný v odôvodnení rozsudku okresného súdu, ktorý bol potvrdený rozsudkom odvolacieho súdu a na ktorý nadviazal aj dovolací súd.

34. Možno akceptovať, že odlúčenie novonarodeného dieťaťa od jeho matky, ak na to nie sú relevantné zdravotné dôvody, nie je v záujme dieťaťa a jeho riadneho vývoja, rovnako to nie je ani v záujme budovania vzťahovej väzby matka – dieťa, neprospieva to ani podpore prirodzenej výživy pre dieťa. Ak matka zdravotnícke zariadenie opustí skôr na základe informovaného súhlasu, je náležite poučená o rizikách, ktoré skoršie prepustenie predstavuje, a je schopná urobiť informované a zodpovedné rozhodnutie.

35. Ak ide navyše o matku z izolovaného marginalizovaného prostredia, kde je nízka dostupnosť zdravotnej starostlivosti, záujem na jej zotrvaní v zdravotníckom zariadení sa o to viac prehĺbuje, a to na účely poskytnutia adekvátnej zdravotnej starostlivosti jej, ako aj jej novonarodenému dieťaťu, pričom tu badať aj možnosť vytvorenia priestoru na informovanie matky o následnej zdravotnej starostlivosti o seba aj o novonarodené dieťa, pretože úteky matiek z pôrodníc sa mali dotýkať najmä matiek s nízkym stupňom vzdelanostnej úrovne.

36. Okrem toho tu konajúce súdy načrtli aj cieľ šetrenia verejných financií, v prípade bezdôvodného opustenia dieťaťa vznikajú ďalšie náklady spojené so starostlivosťou o novorodenca, resp. zdravotné komplikácie matky, preto poskytnutie financií na zabezpečenie potrieb novorodenca zo strany štátu by bolo v tomto prípade neúčelné.

37. Z hľadiska vhodnosti môže vyplatenie príspevku ako jednorazovej štátnej sociálnej dávky pôsobiť na dotknuté osoby motivačne a môže ovplyvniť ich správanie smerom k dodržiavaniu liečebného režimu a pokynov zdravotníckeho personálu, existuje tu teda racionálne prepojenie medzi prijatým opatrením a sledovaným legitímnym cieľom. Zo stanoviska Slovenského národného strediska pre ľudské práva, na ktoré sa sťažovateľka v súdnom konaní odvolávala, vyplynulo aj konštatovanie, že po zavedení napadnutého opatrenia došlo k poklesu neohlásených útekov.

38. Zodpovedanie otázky nevyhnutnosti prijatého opatrenia, teda či neexistovali miernejšie prostriedky na dosiahnutie sledovaného účelu, ktorým je zabezpečenie ochrany zdravia matky a dieťaťa po pôrode, resp. dosiahnutie účelnejšieho vynakladania finančných prostriedkov štátu, je vlastne hľadaním kompromisu medzi požiadavkami zákonodarcu a možnosťou zachovať si vlastné kultúrno-sociálne návyky.

39. Odborné stanovisko Slovenského národného strediska pre ľudské práva popisuje alternatívu spočívajúcu vo vyplácaní príspevku cez inštitút osobitného príjemcu, čím by sa dosiahlo, že príspevok sa použije na potreby novorodenca. Toto opatrenie by ale nesledovalo legitímny cieľ – ochranu zdravia matky, pretože nepokrýva problematiku útekov rodičiek z nemocníc, ale poukazuje na spôsob, akým zabezpečiť účelnejšie využitie vyplateného príspevku.

40. Ďalej nemožno opomenúť systém štátnych sociálnych dávok, okrem príspevku pri narodení dieťaťa má matka právo aj na ďalšie finančné príspevky, ktoré majú opakujúci sa charakter (napr. za splnenia zákonných podmienok rodičovský príspevok, prídavok na dieťa), pričom príspevok pri narodení dieťaťa je jednorazovou dávkou. Prijaté opatrenie teda nezhoršuje finančnú situáciu rodiny zásadným spôsobom. V tomto kontexte možno akceptovať aj argument, že v prípade bezdôvodného opustenia dieťaťa vznikajú ďalšie náklady spojené so starostlivosťou o novorodenca, zdravotnícke zariadenie sa ocitá v situácii, keď nevie, ako s dieťaťom naložiť, teda či ide o dieťa opustené.

41. Na tomto mieste ústavný súd uvádza, že zákonodarca disponuje pomerne širokým priestorom na úvahu, aký vecný a osobný rozsah sociálneho systému pri zabezpečení sociálnych udalostí, do ktorých sa dostanú fyzické osoby, vytvorí, pričom hospodárske, sociálne a kultúrne práva a slobody sú právami druhej generácie, ktorých podoba a obsah v podstatnej miere závisia od ekonomických a hospodárskych možností štátu (PL. ÚS 19/08). V tejto súvislosti ESLP vo svojej judikatúre uviedol, že „považuje za prirodzené, že rámec voľnej úvahy ponechaný zákonodarcovi pri uskutočňovaní sociálnej a hospodárskej politiky by mal byť dostatočne široký, preto Súd bude rešpektovať zákonodarcu v jeho predstave, čo je verejný záujem, ibaže by jeho úsudku zjavne chýbal rozumný základ“ (James a iní v. Spojené Kráľovstvo, rozsudok z 21. 2. 1986, séria A, č. 98, bod 54; obdobne Hutten – Czapská v. Poľsko, sťažnosť č. 35014/97, rozsudok z 19. 6. 2006, bod 166).

42. Zohľadňujúc autonómiu štátu pri formulovaní štátnej sociálnej politiky, účelnosť vyplatenia príspevku, ak pri útekoch z nemocnice vznikajú ďalšie náklady na starostlivosť o zdravie novorodenca, resp. aj matky a ponechanie možnosti opustiť zdravotnícke zariadenie na základe informovaného súhlasu, možno preto akceptovať nevyhnutnosť prijatého opatrenia.

43. Z informácií predkladaných sťažovateľkou vyplynulo, že úteky matiek z nemocníc predstavovali reálny problém zdravotníckych zariadení, ktorý bolo potrebné riešiť, šlo teda o naliehavý problém, preto riešenie zvolené zákonodarcom s ohľadom na akútnosť problému a dostupné riešenie spočívajúce v prijatí napadnutého opatrenia rovnako svedčí v prospech nevyhnutnosti prijatého opatrenia.

44. Na druhej strane sťažovateľka argumentuje kultúrnymi, resp. sociologickými zvyklosťami rómskej menšiny. Možnosť matky autonómne sa rozhodnúť ostala zachovaná, pretože hospitalizovaná matka môže opustiť zdravotnícke zariadenie po predchádzajúcom poučení o rizikách spojených s predčasným ukončením hospitalizácie (tzv. podpísanie reverzu), týmto nie je vyplatenie príspevku dotknuté. Uvedená možnosť predstavuje dostupný kompromis, ktorý vytvára aj priestor na poskytnutie informácií o spôsobe následnej zdravotnej starostlivosti o matku, ako aj dieťa a zároveň je matke umožnené opustiť zdravotnícke zariadenie skôr.

45. Nad rámec uvedeného ústavný súd uvádza, že príčinu útekov z nemocnice možno identifikovať aj v nízkej vzdelanostnej úrovni rodičiek, resp. dôvody spočívajú aj v zotrvávaní na tradičnom usporiadaní rómskej rodiny a zároveň v nedôvere v „majoritný“ systém. Odstránenie týchto príčin by nepochybne prispelo k zníženiu počtu útekov z nemocníc, čo si však vyžaduje dlhodobú komunitnú prácu s marginalizovanými skupinami, preto z hľadiska akútnosti riešenia znižovania počtu útekov zo zdravotníckych zariadení možno akceptovať nevyhnutnosť prijatého opatrenia.

46. Ak sťažovateľka poukazovala na nevhodné správanie zdravotníckeho personálu počas hospitalizácie matky, ktoré malo viesť k opusteniu novorodenca, resp. neumožnenie podpísania informovaného súhlasu, to nesúvisí so spochybňovanou právnou úpravou, ale závisí od okolností a od konkrétnych osôb. Ak by takéto konanie bolo prítomné, je potrebné to riešiť dostupnými prostriedkami ochrany pred diskrimináciou individuálne proti konkrétnemu zdravotníckemu zariadeniu. Prípadný výskyt takýchto prípadov však nespochybňuje legitímnosť, primeranosť a nevyhnutnosť prijatého opatrenia všeobecne.

47. V súvislosti s namietaným porušením práva na spravodlivý proces sťažovateľka namieta aj porušenie povinnosti najvyššieho súdu predložiť prejudiciálnu otázku. Povinnosť predložiť prejudiciálnu otázku nevzniká v každom prípade. Súdny, ktoré sú z dôvodu svojho postavenia vo vnútroštátnom súdnom systéme povinné predkladať prejudiciálne otázky, sa môžu tejto povinnosti vyhnúť za splnenia niektorého alebo viacerých nasledujúcich predpokladov:

a) ak by odpoveď na prejudiciálnu otázku nemala žiadny význam pre vytvorenie právneho základu na rozhodnutie vo veci samej,

b) ak ide o otázku, ktorá bola v skutkovo a právne podobnom prípade vyriešená SDEÚ, alebo o právnu otázku, ktorá sa vyriešila v judikatúre SDEÚ bez zreteľa na to, v akých konaniach bola predložená (princíp „*acte éclairé*“),

c) ak je výklad práva Spoločenstva alebo Únie (práva Európskej únie, pozn.) taký jasný, že nevznikajú žiadne rozumné pochybnosti o výsledku [princíp „*acte clair*“ (I. ÚS 110/2013, II. ÚS 79/2013)].

48. Z pohľadu ústavného súdu úvaha o predložení prejudiciálnej otázky úzko súvisí s posúdením, či prijaté opatrenie porušuje zásadu rovnakého zaobchádzania. Konajúce súdy ustálili, že tu nedochádza k porušeniu zásady rovnakého zaobchádzania, a to z dôvodu, že nejde o nepriamu diskrimináciu. Podstata sporu teda nespočívala v otázke, ako sa nepriama diskriminácia posudzuje, ale či sporná právna úprava spĺňa definíciu nepriamej diskriminácie, vnútroštátne súdy nemali pochybnosti o tom, akým spôsobom posúdiť otázku možnej nepriamej diskriminácie v zmysle platnej právnej úpravy (antidiskriminačný zákon), ktorá predstavuje transponovanie noriem práva Európskej únie. Otázka, či nejde o nepriamu diskrimináciu, teda bola posudzovaná podľa zákonných a aj eurokonformných kritérií, pričom samotný spôsob jej zhodnotenia už ústavný súd posúdil so záverom o jeho ústavnej udržateľnosti. Z hľadiska už formulovaných kritérií išlo teda o prípad „*acte clair*“, t. j. výklad práva Spoločenstva alebo Únie (práva Európskej únie, pozn.) je taký jasný, že nevznikajú žiadne rozumné pochybnosti o výsledku (z aktuálnych rozhodnutí SDEÚ napr. rozsudok zo 6. 10. 2021 vo veci C-561/19).

49. S ohľadom na uvedené možno závery konajúcich súdov o tom, že prijaté opatrenie nepredstavuje nepriamu diskrimináciu, považovať za ústavne udržateľné a z materiálneho hľadiska nejde o arbitrárny, resp. protirečivý záver, rovnako nebolo zistené porušenie povinnosti predložiť prejudiciálnu otázku, ústavný súd teda neindikoval možnosť porušenia základného práva na spravodlivý proces podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 47 ods. 3 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

III.2.2. K porušeniu práva na ochranu pred diskrimináciou a práva na sociálne zabezpečenie a podporu zo strany štátu:

50. Sťažovateľka argumentuje inštitucionálnou diskrimináciou ako takou, ktorej dôsledkom je upieranie materiálnej pomoci pre osoby patriace k znevýhodneným skupinám so slabým ekonomickým zázemím. S ohľadom na záver o ústavnej udržateľnosti názoru všeobecných súdov o tom, že prijatým opatrením nedošlo k porušeniu zásady rovnakého zaobchádzania, nemožno vysloviť ani súhlas s porušením práva na ochranu pred diskrimináciou a práva na sociálne zabezpečenie [čl. 12 ods. 2 a čl. 41 ods. 5 ústavy, čl. 14 v spojitosti s čl. 6 dohovoru, čl. 2 písm. c), čl. 5 písm. e) bod iv a čl. 6 dohovoru o odstránení diskriminácie a čl. 9, 10 bodov 1 a 2 medzinárodného paktu].

51. Na základe uvedeného ústavný súd pri predbežnom prerokovaní dospel k záveru, že medzi napadnutým uznesením najvyššieho súdu a obsahom označených práv na spravodlivý proces (čl. 46 ods. 1 a čl. 47 ods. 3 ústavy, čl. 6 ods. 1 dohovoru) a na ochranu pred diskrimináciou a na sociálne zabezpečenie a podporu zo strany štátu [čl. 12 ods. 2 a čl. 41 ods. 5 ústavy, čl. 14 v spojitosti s čl. 6 dohovoru, čl. 2 písm. c), čl. 5 písm. e) bod iv a čl. 6 dohovoru o odstránení diskriminácie a čl. 9, 10 bodov 1 a 2 medzinárodného paktu] neexistuje taká príčinná súvislosť, na základe ktorej by po prípadnom prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie reálne mohol dospieť k záveru o ich porušení. Ústavný súd preto ústavnú sťažnosť v tejto časti odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú.

III.3. K namietanému porušeniu základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov postupom krajského súdu a najvyššieho súdu:

52. Podľa svojej ustálenej judikatúry (napr. II. ÚS 12/01, IV. ÚS 61/03) ústavný súd poskytuje ochranu právu podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (podobne ako základnému právu podľa čl. 48 ods. 2 ústavy) len vtedy, ak v čase uplatnenia tejto ochrany porušovanie základného práva označenými orgánmi verejnej moci (v danom prípade okresným súdom a krajským súdom) ešte mohlo trvať. Ak v čase, keď bola sťažnosť doručená ústavnému súdu, už nemohlo dochádzať k namietanému porušovaniu označeného práva, ústavný súd sťažnosť v zásade odmietne ako zjavne neopodstatnenú podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde (IV. ÚS 102/05, II. ÚS 387/06, III. ÚS 107/2022).

53. V nadväznosti na uvedený ustálený právny názor ústavný súd zdôrazňuje, že jednou zo základných pojmových náležitostí ústavnej sťažnosti podľa čl. 127 ústavy je, že musí smerovať proti aktuálnemu a trvajúcej zásahu orgánov verejnej moci do základných práv sťažovateľa. Tento názor vychádza zo skutočnosti, že táto ústavná sťažnosť zohráva významnú preventívnu funkciu ako účinný prostriedok na to, aby sa predišlo zásahu do základných práv, a v prípade, že už k zásahu došlo a jeho účinky stále trvajú, aby sa v porušovaní týchto práv ďalej nepokračovalo (m. m. IV. ÚS 225/05, III. ÚS 317/05, II. ÚS 67/06, IV. ÚS 165/2021).

54. Posudzovaná ústavná sťažnosť bola podaná v čase, keď o veci už bolo právoplatne rozhodnuté krajským súdom, ako aj najvyšším súdom, k namietanému porušovaniu základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru týmito súdmi už nemohlo dochádzať (IV. ÚS 326/2021).

55. Na základe uvedeného ústavný súd pri predbežnom prerokovaní dospel k záveru, že medzi napadnutým postupom krajského súdu a najvyššieho súdu a označeným základným právom na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov neexistuje taká príčinná súvislosť, na základe ktorej by po prípadnom prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie reálne mohol dospieť k záveru o ich porušení. Ústavný súd preto ústavnú sťažnosť v tejto časti odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú.

56. Po odmietnutí ústavnej sťažnosti ako celku už bolo bez právneho dôvodu zaoberať sa ďalšími návrhmi sťažovateľky uvedenými v petite ústavnej sťažnosti.

III.4. Obiter dictum:

57. Najvyšší súd v napadnutom uznesení pripustil možnosť posúdenia napadnutého opatrenia v podobe zákonnej normy so zásadou rovnakého zaobchádzania v rámci inštitútu tzv. verejnej žaloby. Ústavný súd považuje za nepochybné, že pri uplatňovaní práv podľa antidiskriminačného zákona patrí aktívna legitímácia aj právnickej osobe podľa § 10 ods. 1 zákona. Ústavnému súdu však nie je zrejmé, z čoho najvyšší súd vyvodil svoje oprávnenie preskúmať na základe takejto žaloby zákon, teda normatívny akt. Hoci všeobecné súdy posudzovali „len“ potenciálny rozpor zákona s iným zákonom, z pohľadu ústavného súdu ide o prieskum, pri ktorom by ani v prípade vyhovenia žalobe proti štátu pre porušenie antidiskriminačného zákona nenastali vo vzťahu k samotnej existencii spochybnenej právnej normy a jej obsahu konzekvencie, ktoré sú predpokladané výlučne pre rozhodovanie ústavného súdu v konaní podľa čl. 125 ústavy, teda povinnosť zákonodarcu uviesť zákon do súladu s ústavou či medzinárodnou zmluvou.

58. V zmysle čl. 3 ods. 1 písm. e) smernice Rady 2000/43/ES z 29. júna 2000, ktorou sa zavádza zásada rovnakého zaobchádzania s osobami bez ohľadu na rasový alebo etnický pôvod, sa táto smernica vzťahuje na všetky osoby z verejného i zo súkromného sektora vrátane verejných subjektov, pokiaľ ide o sociálnu ochranu vrátane sociálneho zabezpečenia a zdravotnej starostlivosti. Členské štáty teda majú povinnosť aplikovať zásadu rovnakého zaobchádzania aj v oblasti práva sociálneho zabezpečenia, čo pre konajúce súdy znamená povinnosť uplatniť eurokonformný výklad.

59. Ústavný súd nachádza možnosť posudzovania opatrenia, ktorým je v tomto prípade zákon a jeho prípadný konflikt so zákazom diskriminácie, v interpretácii právnej normy pri súdnom prieskume individuálnych rozhodnutí či zásahov orgánov verejnej moci. Povinnosťou všeobecného súdu, ktorá je inkorporovaná aj v základnom práve sťažovateľa na súdnu ochranu, je interpretovať zákony a ostatné právne normy nielen ústavne konformne, ale aj eurokonformne.

60. Nepriamy účinok smerníc SDEÚ konkrétnejšie objasnil vo veci Pfeiffer a ďalší (C-397/01 až 403/01). Tu zdôraznil, že požiadavka výkladu vnútroštátneho práva v súlade s právom Únie sa síce v prvom rade týka vnútroštátnych ustanovení prijatých na prebratie smernice, neobmedzuje sa však iba na výklad týchto ustanovení, ale vyžaduje, aby vnútroštátny súd vzal do úvahy vnútroštátne právo ako celok a posúdil, do akej miery ho možno použiť spôsobom, ktorý nevedie k výsledku, ktorý odporuje smernici (bod 115). Ak vnútroštátne právo umožňuje za určitých okolností s použitím vlastných výkladových metód vyložiť ustanovenie vnútroštátneho právneho predpisu tak, že bude možné vyhnúť sa rozporu s inou normou vnútroštátneho práva alebo obmedziť oblasť pôsobnosti tohto ustanovenia na dosiahnutie tohto účelu a použiť ho

len do tej miery, aby bolo súladné s danou normou, tak je vnútroštátny súd povinný použiť rovnaké metódy, aby sa dosiahol cieľ stanovený smernicou (bod 116, resp. porovnaj aj rozsudok SDEÚ vo veci Seda Küçükdeveci, vec C-555/07).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 24. apríla 2024

Libor Duľa
predseda senátu